29ընճը ՍԷՆԷ · Ն. 5037 · 1912 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 24/7 ԴԵԿՏ. ՃՈՒՄԱ ԻՐԹԷՍԻ 24 ԹԸՇՐԻՆԸ ՍԱՆԻ 1328 = 28 ԶԻԼՀԻՃԷ 1330

30 ՓԱՐԱ

ՄԷՃՄՈՒԱԻ ԱԽՊԱՐ

30 ՓԱՐԱ

DIRECTION DU JOURNAL
MEDJMOUA-I-AHBAR
65 Grand'rue de Péra, Taxim, 65

Ապօնէ ֆիյաթլարը		Սենէլիկի	6 այլըգը
Իսթանպօլ իչին	Ղրուշ	60	35
Թաշրա իչին	»	85	45
Մէմալիքի էճնէպիյէ իչին ֆրանգ		20	10

ՉԱՐՇԱՆՊԱ ՎԷ ՃՈՒՄԱ ԻՐԹԷՍԻ
ԿԻՒՆԼԷՐԻ ՆԷՇՐ ՕԼՈՒՆՈՒՐ
Իլանար իչին այրըճա բազարլըգ օլունուր
Թապ իսթիյէնլէր մէքթուպ իլէ դալէպ օլունմազ:

مجموعهٔ آخبار
بك‌اوغلی تقسیم جاده‌سی نومرو ٦٥

ԹԵՐԶԵԱՆ
ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՇՈՒՐՋ

=×=

Շատերը չհասկցողութեամբ կը հարցնեն թէ՝ ո՞ւր պիտի յանգի Հայ-Կաթողիկէ համայնքին ներկայ խնդիրը և կամ անոր ապագան։ Այս չհասկցողներուն կը պատասխանենք. «Քանի որ դուք պարտաճանաչ չէք ըլլար, քանի որ դուք «չէք զատեր ձեր կղերը նախընտրելով ազ«գասէր մասը և ազգատեացը մերժելով, «քանի որ դուք չէք դադարիր օտար «կղերանոցներուն, ձեր զաւակները ղըր«կելէն, ուր ոչ ազգային զգացում կայ «և ոչ ազգային ոգի, և անոնցմէ կրթ«ուածները չէք վարեր ազգային ո՛և է պաշ«տօններէ, և նա մանաւանդ քանի որ «դուք ազգային ծախքերը ձեր քսակէն «չէք հոգար եւ Հռոմայ ձեռք կը բանաք, «չպիտի պակսին երբէք ձեր վրայէն Սուր«մալիներ, Շմաւէլներ և Բրքլիշեաններ, ո«րոնք հին ատենը Ազգին մատնիչները «եղած են, և անոնց ձեռքին տակ պի«տի հեծէք դուք անվերջանալի կերպով։ «Վասն զի այնպիսիները Պօղոս Առաքե«լոյն խօսքը գլխիվար կարդալով՝ իրենց «իշխանութիւնը քակելու կը գործածեն «և ոչ շինելու, որով կը վախցուի որ «այս Հասարակութեան ապագան պիտի «ըլլայ ջնջումն սպառսպուռ ըստ կանխա«տեսութեան Յարութիւն Գալէզ Ամի«րայի»։

Գիտնալ պէտք է թէ ամէն պարագայի մէջ բացառութիւնները կը յարգենք։

1830ին, երբ «Խաթթը Հիւմայուն»ը կ'ելլայ Հայ-Կաթողիկէից եւս առանձին Բիսկոպոսութիւն մը տալու համահաւասար ուրիշ Պատրիարքութեանց, Կարապետ Բ. Պալատցի Պատրիարքը, ըստ աւանդութեան, կը փութայ Ամիրաներուն ժողովքը գումարել, խորհելու համար «Խաթթը Հիւմայուն»ին գործադրութիւնը արգիլելու եղանակին վրայ։ Եւ երբ կարելի չըլլար ելից հնար մը գտնել, այն ատեն Գալէզ Ամիրան կ'ըսէ՝ թէ հոգ մի՛ ընէք, քանի որ Կաթոլիկաց կղերը տարբեր նպատակներով զանազան մարմիններէ կը բաղկանայ, 100 տարի չքշեր կը ցրուի այդ Հասարակութիւնը։ Ասի թէեւ մոլթելի չէ մեզի համար, բայց դժբախտաբար Ամիրային խօսքին իրականացման նշանները սկսած են արդէն երեւան գալ շնորհիւ Թերզեանի և իրեն նմաններուն, որոնց երեսէն Հայ-Կաթողիկէ Հասարակութիւնը միշտ տառապած է և դեռ կը տառապի, մինչ կանխատեսութեանս պայմանաժամին լրացման 18 տարի միայն մնացած է։

Ի՞նչ պիտի ըսէր արդեօք յիշեալ Ամիրան եթէ այժմ ողջ ըլլար, և գիտնար որ այսօր իր ժամանակէն, Կաթողիկէ կղերին վրայ քանի մը տեսակներ եւս աւելցած են, այսինքն Պէյրութի Յիսուսեանց դըպրոցին աշակերտները, Կ. Պոլսոյ Սէն-Լուիի Բարուչինաց սաները և Բարիզի Սէն-Սիւլբիսի հասուցածները։ Ասոնք իբրեւ թէ չյաւէլին, տեսակ մ'ալ վերջերս Թերզեան Նախորդ Պատրիարքը աւելցուցեր է ղըրկելով իր քանի մը կղերիկոսները Գատիքէօյի Ասսոմբսիոնիսթներուն։ Ի մէջ այլոց չմոռնանք յիշել որ Զմմառու աշակերտաց ալ, ինչպէս լսեցինք, թոյլ չտար եղեր քահանայանալ առանց Լատին դպրոցէ մը անցնելու։ Լաւագոյն չէ՞ր ըլլար արդեօք փոխանակ օտարազգի կղերանոց մը տալու զանոնք՝ ազգային վանական հաստատութեան մը տալ։ Ըստ Թերզեանի հայհոյութիւն մ'է այս, վասն զի այն ատեն իբրեւ Հայ-Կաթողիկէ պիտի դաստիարակուէին և ոչ իբրեւ Լատին, զոր բիւրիցս նախամեծար կը համարէ Թերզեան։ Սակայն մեղապարտը միայն նա չէ, այլ՝ այն ամեն ծնողք որ իրենց զաւակները անոր կղերանոցը տուին, տեսնալով հանդերձ անոր հակազգային ընթացքը և կարդալով այլեւայլ անգամ ամենօրեայ թերթերու և ուղերձներու մէջ ազգարարութիւններ։ Ասկէ ետքը զաւակ չղրկել ոչ վանական կղերանոցներու, ուսկից ելած քահանաներէն, բացառութիւնները յարգելով, 82 տարուան մէջ Հայ-Կաթողիկէ համայնքը վնասէն զատ ուրիշ բան չէ տեսած, վասն զի փուշը խաղող չտար և ոչ ալ տատասկը թուզ, ինչ որ յայտնի է Թերզեանի եռամեայ ընթացքէն, որ Կ. Պոլիս ոտք կոխած օրէն ի վեր այնպիսի ժանտախտ մ'եղաւ Հասարակութեան գլուխը, որուն մանրէները սպաննելու համար կը տկարանայ ապանեխական ո՛ևէ դարման։

Իրաց այս վիճակին մէջ Հասարակութիւնը զԹերզեան Պետութեան ձեռօք պաշտօնանկ ընելու յաջողութիւնն ունեցաւ, մինչ նա իր Հովուական թղթոյն մէջ, լաւագոյն է ըսել իր վրէժխնդրական թղթոյն մէջ կ'ըսէր թէ՝ «Կ. Պոլսոյ ժողովուրդը շատ կը պոռայ, բայց բան մը չկրնար ընել»։ Վիեննայի Մխիթարեան մ'ալ հաստատեց սոյն կարծիքը իր մէկ բաժակաճառին մէջ ի Հռոմ, ապօրինի ձեռնադրուած բնոյն եպիսկոպոսաց առջեւ, և համադամ կերակուրներով և անապակ գինիներով պատրաստուած սեղանի մը շուրջ ըսելով թէ՝ «ամեն փայլակ որոտում չհանէր, և ամեն ամպրոպ՝ անձրեւ չբերէր»․ բայց դէպքերը հակառակը վկայեցին։ Սակայն Թերզեան երբէք չյուսահատիր, այլ անմիջապէս իր ժանգոտած զէնքերը ձեռք առնելով կը բանադրէ նովին գործով այն ամեն եկեղեցականը՝ որ Գայմագամութիւնը և կամ Պատրիարքութիւնը ստանձնէ։ Ազգ. Վարչական ժողովը կը փութայ եղելութիւնը պարզել Պետութեան առջեւ, և կ'առաջարկէ առանձին «Ֆէրման»ով հաստատել Ազգ. Վարչական ժողովը, և զայն պատասխանատու երաշխաւոր ճանչնալ Հասարակութեան։ Պատշաճ կ'երեւայ առաջարկս Պետութեան, միայն թէ փոխանակ Ազգ. Վարչական ժողովոյն 10 անդամոց՝ անոնցմէ հինգը միայն կը հաստատէ, և անոնց «Ֆէրման» կուտայ հաւաքաբար, արտօնելով զանոնք վարելու Հասարակութեան քաղաքական գործերը և մատակարարելու ազգային ինչքերը։ Այս ժողովքը սակայն ըլլալով հանդերձ ճոխացեալ վարչային իշխանութեամբ՝ մինչեւ հիմայ Լուսաւորչեան Ուսումնարանի գրաւումէ զատ ուրիշ գործունէութիւն մը չցուցուց, յոյժ խոհեմութեամբ կ'ընթանայ հանդէպ Թերզեանի և յոյժ կը գթայ անոր վրայ ճիշդ այն պահուն որ Հասարակութիւնը յուզած է անոր դէմ կենաց և մահու խնդիրը, որ է տեսակ մը պատերազմ։ Պատերազմը՝ գթութիւն և խոհեմութիւն չճանչնար, նա՛ մանաւանդ երբ թշնամին անարժան է նմանօրինակ ընթացքի։ Պէտք չէ՞ր միթէ այսպիսի անձի մը ձեռքէն մինչեւ ցարդ ազգային բոլոր ինչքերը խլել, և ի՞նչ հարկ կար Ս. Յովհան Ոսկեբերան եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը արտօնելու որ Գերյ. Յովհ. Ծ. Վ. Կէտիկեանի Մեծաւորութիւնը ընդունի, թէեւ ըլլայ նա հրեշտակ Աստուծոյ, քանի որ Թերզեան կարգեց զայն առանց խորհրդակցելու Թաղականութեան հետ, և քանի որ խնդիրը անձին պատուականութեան վրայ չէ, այլ ընտրական իրաւունքին։ Վերջապէս ի՞նչ պէտք էր Յիսուս Փրկիչ Մայր եկեղեցւոյ Թաղականութեան ներել, որ պատսպարէ Թերզեանի ղրկած պանդուխտ քահանաները, քանի որ անոր յարակից չէնքը իբրեւ ժամատուն շինուած է և ոչ իբրեւ պանդխտանոց։ Հնար չէ՞ր արդեօք զանոնք իրենց տուքին փոխիլը Թերզեանին վերադարձնել, քանի որ ինքն էր որ կ'ընդունէր զանոնք իր թեմին մէջ, թող ինքն ալ պատսպարէր։ Չէ՞ արդեօք յայտնի հակասութիւն իրենց թեմերէն վտարուած՝ ըլլայ քահանայ, ըլլայ վարդապետ, ըլլայ եպիսկոպոս Կ. Պոլսոյ մէջ պահելը. վասն զի գաւառաց մէջ վնասակար եղողը՝ Պոլսոյ մէջ չկրնար օգտակար ըլլալ. քաղաքը փոխելով՝ մարդուն բնութիւնը չփոխուիր։ Իսկ եթէ անոնց կուռան ուտից մը գտնելու համար է, Կ. Պոլիսը Հայ-Կաթողիկէ կղերին աքսորավայրը չէ։

Թերզեան՝ Պատրիարքական իշխանութենէն ինկնելէն ետքը՝ իր կաթողիկոսութեան մէջ կծկեցաւ, և ուրախ է այսօր որ գոնէ կաթողիկոս է։ Ցանկալի էր մեզի սակայն գիտնալ իր կաթողիկոսութեան պարագաները (accessoires)։ Ինքզինքը յաջորդ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչայ կ'անուանէ և կը պարծի։ Սակայն Լուսաւորիչը և իր յաջորդները ազատ և անկախ էին, Հռոմայ հաստատութեան չէին սպասեր, ընտրուելնուն պէս անմիջական կերպով ամեն կաթողիկոսական իրաւասութեանց տէր կ'ըլլային, միւռոն կ'օրհնէին, եպիսկոպոս կը ձեռնադրէին և անոնց կոնդակները իրենք կուտային, մինչդեռ Թերզեան չհամարձակեցաւ Զմմառու մէջ քահանայ մ'անգամ ձեռնադրելու՝ տակաւին Հռոմէն հաստատուած չըլլալուն համար իր կաթողիկոսութիւնը։ Կամ պէտք է հրաժարիլ այս մակդիրէն, և կամ պէտք է իր Նախորդաց ամեն իրաւունքները լիովին վայելել. այլազգ չէ կարելի Ս. Գրիգոր Լուսաւորչայ յաջորդն ըլլալ, այլ անձեւ և անկերպարան արարած մը, ստորակարգեալ պաշտօնեայ մը, մինչդեռ «Կաթողիկոս» բառը յունարէն ածանց մ'է որ Տիեզերական (իշխանութիւն) կը նշանակէ։

Կաթողիկոսի մը պարտքն է անխախտ պահել ազգային ծէսերը և արարողութիւնները, և խորշիլ ո՛ և է նորաձեւ սովորութիւններէ, և ոչ թէ Թերզեանի պէս եկեղեցիները «Ճանապարհ Խաչի»ի պատկերներով և Սիրտ Յիսուսի և Աստուածածնայ արձաններով խճողել։ Ճանապարհ Խաչին Բարուչինաց Միաբանութենէն հնարուած ջերմեռանդութիւն մ'է, ամեն մարդ պարտաւոր չէ այս ջերմեռանդութեան հետեւելու, և կամ ամեն եկեղեցի պարտաւոր չէ անոր պատկերները պատերուն վրայ կախելու, ինչպէս Հռոմայ Ս. Պետրոս և Պօղոս մեծամեծ եկեղեցիներն չեն կախած. արդեօք դրամ չունէի՞ն զանոնք հայթայթելու. ուրեմն ազատ է եղեր այս ջերմեռանդութիւնը. ո՞վ ուրեմն պարտաւորից զքեզ, ո՛վ Թերզեան, որ Կ. Պոլիս հասած օրէդ այս խորհուրդը յղացար և գործադրեցիր։ Միթէ քու նախորդներդ քեզմէ նուազ բարեպա՞շտ էին որ սոյն ջերմեռանդութիւնը չհաստատեցին եկեղեցեաց մէջ։ Արեւելեան եկեղեցին և կամ աւելի ճշդելով ըսենք, Հայկական եկեղեցին արձան չընդունիր, ո՛չ Յիսուսին, ո՛չ Աստուածածնայ և ո՛չ ալ Սրբոց, և եթէ զանոնք պաշտել ուզէ, անոնց ամբողջութիւնը կը պաշտէ և ոչ թէ անոնց միայն սիրտը կամ երիկամունքը։ Նորաձեւ սովորութիւններն ալ չընդունիր, ի բաց առեալ Աւետարանի հիման, Առաքելոց և Ս. Հարց աւանդութեանց վրայ հաստատուածները և Սինոդական որոշողութեամբ վճռուածները, և ոչ թէ քննութեան համար հրատարակուած Պատարագամատոյցին աւանդած սովորութիւնները, որ են տօնել Ս. Յովսեփայ տօնը Մարտ 19ին Մեծ Պահոց մէջ, Մարմնոյ և Արեան տօնը՝ Հոգեգալստեան երկրորդ շաբթուն մէջ, Ամենասրբոց տօնը՝ Նոյեմբեր 1ին և Բաղկեդոնի ժողովքը։ Այս ամենը Թերզեան թոյլ կուտայ տօնել այն ամեն գաւառներուն, ուր սովորութիւն եղած է. ըսել է թէ գաւառի մը մէջ եթէ սովորութիւն ըլլար Զատիկը Օգոստոսին մէջ տօնել, անոր ալ թոյլ պիտի տար։ Ապօրինի սովորութիւնները խափանելու է և ոչ թէ թոյլատրելու։ Կ. Պոլսոյ ժողովուրդը սակայն տօնացոյցէն դուրս ոչ մէկ տօն չընդունիր. Ս. Յովսէփ Աստուածահայրը կը տօնէ Հոկտեմբերի մէջ և ոչ թէ Մեծ Պահոց, վասն զի Հայ եկեղեցին Մեծ Պահոց մէջ տօն չունի բաց ի շաբաթ օրերէն։ Մարմնոյ և Արեան տօնը՝ Աւագ Հինգշաբթի կը տօնէ. Ամենասրբոց տօնը՝ այն տարին միայն, որուն մէջ աւելորդաց տօներ կը պատահին, իսկ Բաղկեդոնի ժողովքը ամենեւին չտօներ, վասն զի տօնացոյցին մէջ չյիշատակուիր։

Վերոյիշեալ նորաձեւ սովորութիւնները գուցէ կը խափանէր Թերզեան եթէ լատինական չըլլային. ուստի զանոնք ոչ միայն կը պահէ, այլ անոնց վրայ ուրիշներ եւս կը յաւելու, այն է պարտաւորել ժողովրդապետները որ տարին վեց Պատարագ զուրցեն իրենց ժողովրդեան դիտաւորութեան՝ առանց երբէք հարցնելու թէ տարին իրենց ժողովրդենէ քանի՞ թօշակ Պատարագի կ'ստանան։ Այս կանոնը Տրիտենթեան Տիեզերական ժողովքը հաստատած է։ Պէտք է սակայն գիտնալ որ այս ժողովքը գումարուած է (1545—1563) գլխաւորաբար Բողոքականութիւնը դատապարտելու և Արեւմտեան Եկեղեցին բարեկարգելու համար. ուստի չզօրեր այն Արեւելեան Եկեղեցւոյ։ Սակայն հակառակը ենթադրենք վայրկեան մը, քանի որ ենթադրութիւնը իրականութիւն յառաջ չբերեր։ Յիշեալ ժողովքը ժողովրդապետաց վրայ այս պարտաւորութիւնը դրած պահուն՝ իրենց պաշտօնը ցկեանս ըրած է. ինչո՞ւ ուրեմն Թերզեան ժողովրդապետաց վրայ սոյն ժողովքին պարտաւորութիւնը չդրած ատեն՝ իրաւունքն ալ միասին չտար, և խելքին փչած ատեն ժողովրդապետաց ամենքը կը փոխէ։ Այս ամենը զուրցելով՝ միտքերնիս Թերզեանը զգացնել չէ, վասն զի գիտենք որ անզգայ է իբրեւ զսալ դարբնաց, այլ ժողովրդեան իմացնել։

Զարմանօք կը լսենք որ Թերզեան Կաթողիկոս ժամերս իր կղեր հոգեւոր կրթութեան պէտի հրաւիրէ եղեր առանց ի նկատ առնելու ժամանակին անյարմարութիւնը։ Երկրին ներկայ կացութեան մէջ ստիպել ամեն քահանաները որ ութ օր չարունակ Աթոռանիստ եկեղեցին հեռաւոր Թաղերէն գան ու երթան, ոչ ապաքէ՞ն անխոհեմութեան վերին աստիճանն է։ Սակայն բուն նպատակը այս չէ, այլ ինքզինքը բարեպաշտ և աղօթասէր ցուցնել, և ծախուց դուռ մ'եւս բանալով՝ Ս. Պապին գրել և սուտ կորզել, մինչդեռ նա չգիտեր որ Վարդարանը Թերզեանի գրասեղանին վրայ օրերով դիրքը չփոխեր, և Պապական Նուիրակը այցելութեան եկած ատեն մատուռ կը փոխչի, որպէս զի այցելուին ըսեն թէ «մատուռն է»։ յիրաւի ասկէ աւելի ափպար կեղծաւորութիւն չի կրնար ըլլալ։

Կը լսենք դարձեալ որ իրեններուն կ'ըսէ եղեր՝ թէ ես քանի անգամ հրաժարականս գրեցի, բայց Ս. Պապը չընդունիր։ Ըսել է թէ այժմ, ըստ Թերզեանի, Հռոմայ քաղաքականութիւնն է որ կը տիրէ։ Այս գաղափարը բաւական տարածուած ըլլալու է որ վերջերս քաղաքական օրաթերթերն անգամ գրեցին, անշուշտ «Արձագանգ Կաթոլիկէ»էն լսելով, մինչդեռ այս ամենը պատրաստողը ինքն է, Հռոմայ մէջ՝ իր արբանեակին Փօյունեանի ձեռօք։ Եւ շատ բնական է որ Ս. Պապը չընդունի իր հրաժարականը, վասն զի եթէ ընդունելու ըլլայ առանց մեղայագիրի, ինքզինքը դատապարտած կ'ըլլայ։ Եթէ Թերզեան իրօք կ'ուզէ հրաժարիլ, մենք իրեն հրաժարման բանաձեւ մը գրենք հոս, անի օրինակէ և Ազգ. Վարչական Ժողովոյն ձեռօք Ս. Պապին ղրկէ, տեսնենք թէ կ'ընդունի՞ թէ ոչ.—

Սրբազան Հայր,

Ատանայի եպիսկոպոսական աթոռոյն բարձրանալուս առաջին վայրկեանէն ըսկսելով՝ իմ մի միայն նպատակս եղաւ բազմիլ օր մը նաեւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական աթոռոյն վրայ. ուստի 18 տարուան Թեմակալութեանս միջոցին ջանացի ամեն գործոց մէջ յայտ ազգասիրութեամբ և ազատամտօրէն վարուիլ, մինչեւ անգամ բաժանել Հայոց եկեղեցւոյ մէջ պատարագելէ և քարոզելէ երեւակայելով ինքզինքս կաթոլիկէից եկեղեցւոյն մէջ, որպէս զի կարենամ հասնիլ գիտած նպատակիս, ուր արդէն հասած եմ այսօր ողորմութեամբն Աստուծոյ և կամօք Ազգին։

«Կաթողիկոսական օրհնութիւնը ընդունելէս անմիջապէս ետքը՝ առանձինն աղերսագրով փափաք յայտնեցի Քահանայապետական հաստատութեան «Պալեում»ը անձամբ ընդունիլ ի Հռոմ, ուղղակի Ձեր Սրբութեան ձեռքէն, որուն արժանացայ Ձեր շնորհիւ և ոչ իմ արժանեօքս։ Հոն գտայ վերջին Կ-Պատրիարքական Տեղապահ Փօյունեան Գերապայծառը, որ ի վաղորդայն Կաթողիկոսական օրհնութեանս փութով մեկնած էր Կ. Պոլսէն դժկամակ, վասն զի Ազգային Ժողովը իր անունը չէր դրած հնգանուն ցանկին մէջ, Վիեննականոյ Մխիթարեանց ցոյց տուած անհաշտ թշնամութեան համար։ Հոն կոչեցի Պոլսէն Գէորգ Ծ. Վ. Թէրզիպաշեանն ալ, նախկին քարտուղար Կաթողիկոսարանի, որակելով ազգին հանրային կարծեաց կողմէ այնպիսի ածականով, զոր հարկ չենք տեսներ հոս կրկնել։ Ասոնց հետ միասին չարաժողով մը կազմելով՝ որոշեցինք ձեռնադրել ինն թեմական եպիսկոպոսներ ի Հռոմ, առանց ժողովրդային ընտրութեան, և ատոր համար առանձինն ունկնդրութեան մէջ Ձեր Սրբութեան տնօրինումը խնդրել, պատրուակելով ժամանակին կարճութիւնը օրինական ընտրութիւնները կատարելու, և հարկին ստիպողութիւնը գումարելու Ազգ. Սինոդ մը յաւիտենական քաղքին մէջ։ Ասոր վրայ Ձեր Սրբութիւնը ունեցաւ ոչ սակաւ կասկած, որ չըլլայ թէ ազգային իրաւանց այս եղծումը ժողովրդեան մէջ խռովութիւն մը յառաջ բերէ, զոր փաստելու բախտն ունեցայ հակառակը վկայելով, և յաջողեցայ ստանալ Ձեր տնօրէնութիւնը։ Այս ամենը սակայն կեղծիք էին և պատրանք, բուն նպատակս էր վտարել վանականները եպիսկոպոսական ընտրելութենէն, որովհետեւ ժողովուրդը յաւէտ անոնց յարած է, և անոնք են որ ցարդ վառ պահած են ազգային ոգին և նախանձախնդրութիւնը ազգային իրաւանց, սովորութեանց, ծիսից և արարողութեանց, ապա թէ ոչ Հայ-Կաթոլիկէ Համայնքը շատոնց նոյնացած էր լատինութեան հետ։ Բայց դժբախտաբար Կ. Պոլիս վերադարձիս մեծամեծ դժուարութեանց բախեցայ, ժողովուրդը ծաղրով և անարգանօք ընդունեցաւ զիս, և այսօր եկեղեցեաց մէջ ձայնաւոր Պատարագնիս դադրեցուցած է, վասն զի չուզեր լսել իմ անուանս յիշատակութիւնը, և ես անկարող կացութեանս դարման մ'ընելու՝ ակամայ համակերպած եմ։ Քաղաքական Պատրիարքութենէ վար առնուեցայ, և այսօր Պետութիւնը կրօնական տեսակէտով իսկ չուզեր զիս ճանչնալ, վասն զի կեղծ զմուռով կնքուած գրութիւններ ղրկեցի իրեն և ստայօդ խօսքերով զինքը խաբել փորձեցի։ Օտար ազգաց առջեւ վարկս կորեցաւ և լրագրաց քննադատութեանց նշաւակ եղայ. ուստի ուրիշ բան չմնար ինձ այսուհետեւ, բայց եթէ Կաթողիկոսութենէս ևս հրաժարիլ, ինչպէս և կը հրաժարիմ այս պաշտօնական գրութեամբս և գոչելով Ձեր Սրբութեան առջեւ,

Մեղայ, զի մատնեցի զարիւն արդար։

Մեղայ, զի այլ ընդ այլոյ պատճառելով Ձեր Սրբութիւնը խաբեցի, և առանց ժողովրդային ընտրութեան Հռոմայ մէջ ինն եպիսկոպոս ձեռնադրեցի, որոնք այսօր ոչ Պետութենէն ճանչցուած են և ոչ ալ իրենց ժողովուրդներէն ընդունուած, և իրենց եպիսկոպոսարաններէն դուրս կը մնան։

Մեղայ, զի յանիրաւի ամբաստանեցի իմ անմեղ հաւատարմութիւնս Ձեր Սրբութեան առջեւ իբրեւ անկրօն և անհաւատ։

Մեղայ, զի հերետիկոսական ցոյց տուի Ձեր առջեւ հաւատարմութեան կանոնագիրը։

Մեղայ, զի յանիրաւի կախակայել տուի Ձեզի զՏ. Միքայէլ Խաչատուրեան Մալաթիոյ Եպիսկոպոսը։

Մեղայ, զի յանիրաւի բանադրել տուի Ձեզի Ազգ. Վարչական Ժողովը։

Մեղայ, զի յանիրաւի զրպարտեցի Բրօբականտայի առջեւ Վիեննականոյ Մխիթարեան Միաբանութիւնը, և անոր Գատը-գիւղի վարժարանը փակել տուի։

Մեղայ, մեղայ և յաւէտ մեղայ, զի գայթակղեցուցի ամբողջ ժողովուրդ մը և Կաթողիկոսական թեմերուն հանգիստ կեանքը և խղճմտանքը վրդովեցի «Կաթոլիկէ Արձագանգ»ովս և քակոյչ շրջաբերականներովս։ Չեմ արժանի կոչել որդի քո և ոչ ալ Կաթողիկոս։ Ուստի ո՛վ Սրբազան Հայր, ընդունեցէք, աղաչեմ, իմ հրաժարականս ի սէր Քրիստոսի և ի փառս Ս. Եկեղեցւոյ, եթէ կ'ուզէք Ս. Աթոռին վարկը չբեկանել և պատիւը չաղարտել, որուն վրայ տարակոյս չունիմ երբէք. ապա թէ ոչ ես պիտի ստիպուիմ խստակրօն վանք մը առանձնանալ և հոն ապաշխարել իմ մեղքերս, որ բազում են քան զաւազ ծովու, և աղօթել Աստուծոյ որ ինծի ների, անմեղ ժողովուրդ մը վայրապար հալածելուս համար, ի մասնաւորի սրբակեաց կղեր մը։

Կը փակեմ ուրեմն ներկայս՝ խնդրելով Ձեր Սրբութեան օրհնութիւնը իմ հրաժարագրոյս վրայ, և մնամ միշտ Սրբազան Հօրդ Խ. Ո.

ՊՕՂՈՍ ԵՊՍԿ. ԹԵՐԶԵԱՆ
Հրաժարեալ Կաթողիկոս
Ք.

ՐԷՃԱ. — Սթամպօլ վէ Թաշրա մուհթերէմ ապօնէլերիմիզտէն, վատէլերի հըլուլ իթմիշ օլանլարըն՝ ապօնըման պէտէլլերինի պիր ան էվվէլ կէօնտէրմէլէրինի խասսէթէն րիճա իտէրիզ։

ԱԼՄԱՆԻԱ ՊԱՇ ՎԷՔԻԼԻՆԻՆ
ՊԷԵԱՆԱԹԸ

=+=

Ալմանիա պաշ վէքիլի Մ. Պէթման Հօլվէկին, Րայխթակ մէճլիսինտէ ումումը խարիճիէ հագգընտա իրատ իթտիկի պիր նութգըն էհէմմիյէթլի ֆըգրալարընը տէրճ իտէրիզ.

Մ. Պէթման Հօլվէկ, էվվէլ էմրտէ Պալգան տէվլէթլէրի իլէ հիւքիւմէթը Օսմանիէ պէյնինտէքի մուհարէպէնին սէպէպլէրինի վէ մուազզամ տէվլէթլէր թարաֆընտան սարֆ իտիլէն սայ ու ղայրէթին սէմէրէսիզ գալտըղընը պէյանտէն սօնրա, տէմիշ տիր քի, «Մուհարէպէնին էսնասընտա ալմագ իմքեանը գալմա[illegible]ը կէօրիւլիւմիւշ տագըրտա, պիւթիւն ղայրէթիմիզի, իչպու մուհարէպէյի մահտուտ պիր հալտէ պուլունտուրմաղա սարֆ իյլէտիք։ Շիմտիյէ գատար պունտա մուվաֆագ օլտուգ. միւսթաղպէլտէ սախի չիւպհէսիզ մուվաֆագ օլաճաղըզը պէյան իտէպիլիրիմ։

«Պալգան վուգուաթյարընըն պիզէ տօղրուտան տօղրուեա այիտիյէթի եօգ իտի։ Պիր չօգ նօգթալարտա տիկէր մուազզամ տէվլէթլէրին մէնֆաաթլարը պիրլէշմիշլէրէ ֆարգ տըր։ Պունունլա պէրապէր հարպըն նէթիճէլէրի հագգընտա տիկէր մուազզամ տէվլէթլէր իլէ պիրլիքտէ չալըշմագտա վազիֆէմիզ տիր։

« Ֆիլվագը Պալգանլարըն վազիյէթը միւսթագպէլէսիյլէ տօղրուտան տօղրուեա ալէգատարըդըր։ Պունտան պաշգա միւթթէֆիգլէրիմիզ լէհինտէ օլարագ ճէվապըմըզը Թէրագգինին կէօզիւնէ ալթաճաղըզ։

« Մուհարրիպլէր, հուսուսը միւսթագպէլինին Թահտիտը գաթիյի սըրասընտա, մուազզամ տէվլէթլէրին քէնտի մէնֆաաթլարը նօգթայի նազարընտան մէսէլէտէ իշթիրաքլարը օլմասը հագգընը րէտտ իթմէկօրլար։

« Տիւէլը մուազզամա արասընտա վէ տիւէլը մուազզամա իլէ մուհարրիպլէր արասընտա պազը նօգթայի նազարլարճա ֆարգլար վար տըր, վէ պու պապտէքի իշթիրաքը մէսայիտէ պազը միւշքիլաթ կէօրիւնմէքտէ տիր։ Լաքին էկէր մուազզամ տէվլէթլէր, քէնտի թալէպլէրինի միւշթէրէքէն պէյան իտէրլէրտէ, մագսատը սուհուլէթլէ իթթիհատ իտէպիլէճէքլէր տիր։»

Պատէհու Մ. Պէթման Հօլվէկ, մուազզամ տէվլէթլէրին մուվաֆագըյէթ իւմիտ իթմէկտէ հագգը օլաճագ պիր սուրէթը նազիքեանէտէ միւզաքէրաթա տէվամ իթմէքտէ օլտուգլարընը սէօյլէմիշ տիր։

« Լաքին, մուհարրիպլէր պէյնինտէ մէվճուտ օլան չարթլարըն պիլինմէսի լազըմ տըր։ Օ զէման, պու չարթլարըն, մուազզամ տէվլէթլէրին մէնֆաաթլարընա հանկը նօգթալարտա թէճավիւզ իթմէքտէ օլտուղը կէօրիւլէճէք տիր։ Պու զէմանա գատար հալլի ղայրը գապիլ իխթիլաֆաթ զուհուր իթմէյէճէ՞ք մի տիր։ Իւմիտ իտէրիզ քի, զուհուր իթմէյէճէք տիր։

«Օ զէման, մէսէլէտէ տօղրուտան տօղրուեա մէնֆաաթտար օլան տէվլէթլէր, քէնտի նօգթայի նազարլարընը պիզզաթ միւտաֆաաէ մէճպուր օլաճագլար տըր։ Պունա, պիզիմ միւթթէֆիգլէրիմիզ տէ տախիլ տիր։ Պունունլա պէրապէր էկէր հէր տիւրլիւ ինթիզարըն խիլաֆընտա օլարագ, միւթթէֆիգլէրիմիզ տուչարը թէարրուզ օլաճագ օլուրսա, պիզտէ վազիֆէմիզէ սատըգ գալարագ, պիր գարարը գաւի իլէ միւթթէֆիգլէրիմիզէ իլթիհագ, վէ Եվրոբանըն միւվազինէսի, վէ միւսթագպէլին էմնիյէթինիզի միւտաֆաա իչին հարպ իթմէյէ մէճպուր օլաճաղըզ։»

Պաշ վէքիլ, նութգընտա տէվամ իլէ, Ալմանիա բոլիթիգասընըն բէք չօգ սէնէլէրտէն պէրի, Ալմանիանըն Պալգան տէվլէթլէրինէ միւնասէպաթը հասէնէսինի զարար վէրմէքսիզին, Թիւրքիայըն իգթիսատ նօգթայի նազարընտա միւտաֆաա վէ թագվիյէսէ չալըշմագտա օլտուղունը պէյանտէն սօնրա, տէմիշ տիր քի,

« Պու բոլիթիգանըն սէմէրէի մուվաֆագըյէթի օլարագ, Օսմանլը վէ Իթալիա մուհարէպէսի էսնասընտա տօսթ պիր տէվլէթլէ միւթթէֆիգ պիր՝ տէվլէթ պէյնինտէ, հէր իքիսինին տէ թէվէճճիւհլէրինի մուհաֆազա միւգթէտիր օլտուղումըզը զիքր իտէպիլիրիմ։ Իւմիտ իտէրիզ քի, պիլխասսա իգթիսատ նօգթայի նազարընտան օլմագ իւզրէ, Պալգան տէվլէթլէրինի հիսս իտէճէք տէրէճէտէ թագվիյէ իտէն ահվալ իւզէրինէ, պու տէվլէթլէր իլէ միւնասէպաթը հասէնէմիզ, եէնի պիր տէվրէ քէսպ իտէճէք տիր։

«Ագար սուլհտան սօնրա, սայ ու ղայրէթիմիզ, միւսթագպէլտէ հիւքիւմէթը Օսմանիէյի, կէրէք մուհիմ պիր ունսուրը սիեասի, կէրէք ունսուրը իգթիսատի օլմագ իւզրէ մուհաֆազատան իպարէթ օլաճագ տըր։ Պու խուսուստա յալընըզ միւթթէֆիգլէրիմիզին տէյիլ, պիր Թիւրքիանըն պագասընտա պիւյիւք կիպի մէնֆաաթլարը պուլունան տիկէր տէվլէթլէրին սայ ու ղայրէթինէ տէ թէսատիւֆ իտէճէյիզ։ Ղազէթալար, պազը տէվլէթլէրին, Թիւրքիանըն զարարընա օլարագ արազի էլտէ իթմէք նիյէթինտէ պուլունտուգլարընը եազըյօրլար։ Գապինէլէր պէյնինտէ ճէրէեան իտէն միւզաքէրաթը միւթէալէա, պու շիւպհէլէրի իթիմաա շայիք օլմատըղը պէյան իտիլէպիլիր։ Տէվլէթլէր, պէյնլէրինտէ թէամիւլ էֆքեարը տէվամ իտիօրլար, վէ հէր նէ գատար պու միւզաքէրաթըն նէ չէքլտէ օլտուղունը սէօյլէյէմէզսէ տէ, խիւսնիւ նիյէթլէ թէամիւլ էֆքեարը տէվամ օլունաճագ, վէ նիհայէթ տէվլէթլէրին, ճիւմլէսի իչին մէմնունիյէթպախշ պիր սուրէթը հալլէ վասըլ օլաճագլարը մէմուլ տըր։»

Սօսիալիսթ տէմօգրաթ ֆըրգասընտան Մ. Լըտըպուր՝ հիւքիւմէթին բոլիթիգասընը չէտիտէն թէնգիտ իտէրէք, « Պու բոլիթիգանըն, Ապտ իւլ Համիտին իթթիպաուանէ բոլիթիգասընը թագիպ իթմիշ, անըն չայեսինտէ թէճավիւզ բրօժէլէրի իչինտէ, պիրա միւճատէլէ վէ պիրա ֆիթնէ էրմէնի գըթալարընը թէրթիպ իթմէյինէ միւսաատէ էյլէմիշ օլտուղունը» պէյան իթմիշ տիր։

Պատէհու տէմիշ տիր քի, « Պաշ վէքիլին պէյանաթընա կէօրէ, Ալմանիանըն Պալգանլարտա տօղրուտան տօղրուեա մէնֆաաթլարը պուլունմամըշ։ Անճագ, միւթթէֆիգլէրին մէնֆաաթլարը թէհլիքէտէ օլուրսա, օնլարա վէ արալարընտաքի իթթիֆագա սատըգ գալաճագ իմիշ։ Պու, ընսանլարընճա պիր վազիյէթ տիր, զիրա օ հալտէ Ավուսթրիա-Մաճարըն վէ Իթալիանըն գարարլարընա մէրպութ օլուեօրըզ։ Ալմանիա էհալիսինին, Ավուսթրիա-Մաճար հիւքիւմէթինին հագգըզ սուրէթտէ պիր մուհարէպէ չըգարմագ իհթիմալինէ սէպէպիյէթ վէրմէմէսինի թալէպ հագգը վար տըր։»

Խարիճիէ նազըրը Մ. Քիտէրլէն Վախթէր, Մ. Լըտըպուրըն՝ Զարա գ արշը վուգուա պուլան թէարրուզլարընը չէտիտէն րէտտ իթմիշ տիր, վէ, «Ինկիլթէրանըն կէլինճէ, պիւթիւն պուհրանը հազըրլայան տէվլէթլէ միւնասէպաթըմըզ, պիր իթիմատը մախսուս իւզէրինէ միւսթէնիտ պուլունմըշ տըր, վէ պու վազըյէթ՝ գիւֆֆէյի տէվլէթլէր արասընտա իթթիֆագը գօլայլաշտըրմըշ տըր։ Իւմիտ իտէրիզ քի, պու հալ, աթի զէմանտէ տէվամ իտէճէք տիր» տէմիշ տիր։

Մէրքէզ ազատընտան Մ. Սպահն՝ «1909 սէնէսինտէ օլտուղը կիպի, չիմտի տէ, միւթթէֆիգիքէ սատըգըյէթը իսպաթ իտէճէյիզ։ Ավուսթրիա՝ Սըրպիստա գարշը մէնֆաաթինի թէէմինէ չալըշմագլա, հիչ պիր վագըթ էմփէրիալիսթ պիր բոլիթիգա թէագիպ իթմիշ օլմազ» տէյի պէյան իթմիշ տիր։

Մուհաֆազաքեարլար ազատընտան գօնթ Գարնից՝ աթիտէքի պէյանաթտա պուլունմուշ տըր. « Ավուսթրիա իլէ Իթալիանըն Առնավութիգ տէնիզինտէ պիր Սըրփ լիմանը պուլունմասընա մուխալիֆէթլէրի, ահվալի գարըշտըրաճագ էտէրտէ, իյգան իյլէմէքտէ տիր։ Էկէր սուլհը մուհաֆազա իթմէք միւմքին օլամաճագ օլուրսա,

իւմիտ իտէրիզ քի հիւքիւմէթ, օրտումըզըն, ի՞նթիւաճաթը հաղըրլըյի թէէմին իտէպիլէճէք թէտպիրի իթթիխազ իտէճէք տիր։ Ալման էհալիսի, սուլհ թարաֆտարը տըր, ֆագաթ պու սուլհ՝ միւթթէֆիգլէրին նօգթայի նազարլարընա մուվաֆըգ վէ չէրէֆլի պիր սուրէթտէ օլմալը տըր։»

Լիպէրալ Նասիոնալիսթլէրտէն Մ. Պասէրման՝ Սօսիալիսթ ղազէթալարընըն Ավուսթրիա-Մաճար ալէյհինտէքի թէտրիսաթըմըզը չիտտէթլէ րէտտ իթմիշ, վէ տէմիշ տիր քի, «Պիզ, հիւքիւմէթին Պալգան բօլիթիգասընը վէ Ավուսթրիա-Մաճար հագգընտաքի իթթիֆագ վէ սատագաթընը Թասվիպ իթմէքտէյիզ, Պիզ, եաշասըն պիր Թիւրքիա մաւհաֆազա իթմէլիյիզ, վէ Ասիայը Օսմանի իւզէրինէ հիչ պիր հիմայէ գապուլ իթմէմէլիյիզ։»

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ ԷՖ. ՆԻՆ ՊԷԵԱՆԱԹԸ

Խարիճիէ նազըրը Նորատունկեան էֆ., «Նօյէ Ֆրայէ Բրէսէ»նին Սթամպօլ մուխպիրինէ աթիտէքի պէեանաթտա պուլունմուշ տըր.

« Էկեր հիւքիւմէթը Օսմանիէ, Պուլկարլարըն Էտիրնէ հագգընտաքի թալէպլէրինի գապուլ իտէճէք օլուրսա, Էվրոպատա Թիւրքիանըն մաւգիինի իսգալամըշ օլաճագ տըր։ Էտիրնէտէ պուլունան ճամիլէր, Օսմանլը Բատիշահլարընըն թէրքէ իթմիշ օլտուգլարը մուգատտէս խաթըրէլէր տիր։ Էտիրնէնին մուգավէմէթը չէճիանէսի, օրատաքի խաթըրէաթլարըն՝ Թիւրքիա վէ Սթամպօլըն էմնիյէթի իչին գուվվէթլի թէէմինաթ օլտուղընը Թաստիգ իյլէմէքտէ տիր։

«Պուլկարլարըն Ատալար աէնիղինտէ պիր լիման ալմագ խաթըմէլէրինտէն պահս իտիեօրլարմըշ։ Տէտէ-Աղաճը թէրք իթմէք գապիլ տէյիլ տիր, չիւնքի օրասը Պուլկարլարըն էլինէ կէչէճէք օլուրսա, Զանագ-գալէ պօղազը հէր վագըթ թէհտիտ ալթընտա պուլունաճագ տըր։ Պունունլա պէրապէր հիւքիւմէթը Օսմանիէ, Գավալայը թէրք իթմէք խուսուսընտա օ գատար մուխալիֆէթ իթմէյէճէք տիր։ Գապը Ալի՝ Իթթիլաֆը միւսէլլէսին նասիհաթլարընը իյի տէֆա նազարը տիգգաթա ալտը։ Շիմտի տէ Պալգան միւթթէֆիգ տէվլէթլէրինին հարէքէթը միւսալէհաքէ պէքլէմէքտէ տիր, չիւնքի Օսմանլըլարըն պու կիւնքի վազիյէթը ասքէրիէսի, Պուլկարլարընքինէ նիսպէթէն տահա էյի տիր։ Միլլէթը Օսմանիէ, անճագ քէնտի իզզէթը նէֆսինէ մուվաֆըգ պիր միւսալէհայը գապուլ իտէպիլիր։

« Արնավուտլուղա կէլինճէ, հիւքիւմէթը Օսմանիէ՝ Արնավուտլուգտա պուլունան Միւսլիմանլարըն Պալգան տէվլէթլէրինին քէյֆինէ պրագըլմամասընը մուազգամ տէվլէթլէրէ րէճա իտէճէք տիր։

«Թէքրար իտէրիմ. Էտիրնէ սօնունա գատար միւտաֆաա իտիլէճէք տիր։ Հէր նէ գատար Իթթիֆագը միւսէլլէս իլէ պիր չօգ մէնաֆի իլէ միւթթէֆիգ իսէք տէ, Իթիլաֆը միւսէլլէս պիզիմ իչին տահա զիեատէ գուվվէթլի վէ ֆայտէլի տիր։»

ՍԻՆՏԻԳԱԼԻՍԹԼԷՐ ՎԷ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷ

Բարիզտէն նոյ. 27 թարիխլէ «Ցաուաջամարտ»ա պէր վէճհը աթի եազըլմըշ տըր.

«Էվրօպատա պիր մուհարէպէի ումումիյէ ալէյհինտէ Ֆրանսա սինտիգալիսթլէրի թարաֆընտան, այըն 24 վէ 25ինտէ ագտ օլունաճագը մուգարրէր օլան ֆէվգէլատէ գօնկրէ, պէօյիւք պիր մուվաֆագըյէթ իհրազ իթմիշ տիր։ Պունտէն զիեատէ ամէլէ ճէմիյէթլէրի թարաֆընտան պու գօնկրէյէ տէլէկէլէր կէօնտէրիլմիշ տիր։ Մէճլիս, էֆքեարը ալիէյի ինգըլապիյէ իլէ ղալէեան հէյէճանը պիր սուրէթտէ ճէրէեան իթմիշ, վէ Ֆրանսա ամէլէ սընըֆլարընըն մուհարէպէյէ մուխալիֆ օլտուգլարընը հիւքիւմէթէ խապէր վէրմէք իւզրէ, 24 սաաթ ումումի թաթիլը իճրայա միւթթէֆիգէն գարար վէրիլմիշ տիր։ Պու թաթիլը իճրալ, դեկտ. 16տա վուգու պուլաճագ տըր։ Շէօյլէ քի դեկտ. 16տան 17յէ գատար թէքմիլ 24 սաաթ, Ֆրանսատա հարէքաթ տուրաճագ տըր։ Նօրմալ հաեաթը իյմա իտէր նէ՛ թէնվիրաթ, նէ՛ թրամվայ, նէ՛ ղազէթա, հիչ պիր չէյ, հիչ պիր չէյ օլմայաճագ տըր։

«Պատէնօռ մէճլիս, սէֆէրպէրլիք գարարընա իթաաթ իթմէմէք իւզրէ, մէրքէզ գօմիթէ թարաֆընտան վուգու պուլան թէքլիֆի, հէման միւթթէֆիգէն գապուլ էյլէմիշ տիր։ Սայ ու ամէլ հէյէթը մութթահտէ ումումիյէսինի թէշքիլ իտէն ամէլէ ճէմիյէթլէրի, սէֆէրպէրլիք տավէթինէ, ումումի թաթիլը իճրալ իլէ մուգապէլէ իտէճէքլէր, վէ էկեր ճէնկ իթմէք լազըմ կէլիրսէ, պէօյիւք ինգըլապը իհթիմալի ուզրունա, եալընըզ սէրմայէտարլարա գարշը ճէնկլէշէճէքլէր տիր։

«Սինտիգալիսթլէրին պու էսասի գարարլարը՝ Պալ չէհրինտէ ագտ օլունան պէյն էլ միլէլ Սօսիալիսթլէր գօնկրէսինտէ հէման պու զէմինտէ վէրիլմիշ օլան գարարլարա պիրլէշէրէք, սօլ թարաֆ վէ հիւքիւմէթ թարաֆտարլարը իւզէրինէ, խուսուսիյլէ Բուսիանըն իսրարլարընա պինաէն, ումումի սէֆէրպէրլիկէ պուրատա (Բարիզտէ) կիւնտէն կիւնէ պէքլէնտիկի պիր զէմանտա, ֆէվգէլատէ թէէսիր իճրա իյլէմիշ տիր։ Աճապա Գոմիւն կիւնլէրինին կէրի տէօնմէսի եագըն մը տիր։»

⁂ Պունուն իւզէրինէ, Ֆրանսատա սէֆէրպէրլիք իճրա իմկեանսըզ տահա չայի օլան րիվայէթլէր, քիւլլիէն վէ րէսմէն թէքզիպ իտիլմիշ տիր։

ԵԷՆԻ ԳՈՒՐԱ ԷՖՐԱՏԸ

Մէրքէզլէրի Ֆաթիհ, Էեուպ, Ագսէրայ, Գըլըճ Ալի բաշա, Խըրգաի չէրիֆ, Գոճա Մուսթաֆա-Բաշա վէ Մագրը քէօյիւ օլան րէտիֆ թապուրլարընա մէնսուպ 1304, 1305, 1306, 1307 վէ 1308 թէվէլլիւտլիւլէրինտէն, էվվէլքի սէնէլէրտէ սէպէպը մէշրու իլէ ասքէրլիքլէրի իլէրիյէ թալիգ խըլըմըշ օլանլար իլէ 1309 թէվէլլիւտլիւլէրինտէն Սթամպօլտա պուլունանլարըն՝ պու կիւն գուրա գօմիսիօնլարընա կիթմէլէրի, վէ կիթմէյէնլէր հագգընտա ահքեամը գանունիէնին իճրա իտիլէճէկի, վէ մէմուրիյէթ, թիճարէթ վէ եախուտ տիկէր սէպէպլէ մէմալիքը էճնէպիէտէ պուլունանլարըն եախուտ խասթա օլանլարըն եագըն եախուտ ուզագ ագրապասընըն, իլէրուտէ պիր կէօնտ մահզուրա ուղրամամագ իչին, գուրա գօմիսիօնլարընա միւրաճաաթ էյլէմէլէրի, քէզալիք մէզքիւր թապուրլարա մէնսուպ խըմա, մուխթար վէ իհթիեար մէճլիսլէրի ազալարընըն վէ մէքթէպ չակիրտանընըն տախի պիրէր չահատէթնամէ ալարագ, գուրա էֆրատը ֆէրմանլարընըն օգունաճագը պու կիւն մէզքիւր գօմիսիօնլարընա կիթմէլէրի՝ Ֆաթիհ րէտիֆ ֆըրգասը գօմանտանլըղը թարաֆընտան իլան օլունմուշ տըր։

ԽՈՒՆՍԱՆԸՆ ԳՈՒՎՎԷԻ ԱՍՔԷՐԻԷՍԻ

Աթինատան նոյեմբեր 30 թարիխլէ ալընան պիր թէլէկրաֆ տըր. «Մէմալիքը էճնէպիէտէն քիւլլիյէթլի րէտիֆ վէ կէօնիւլլիւ էֆրատը կէլմէքտէ տիր։ Պու կիւն Եունանիսթանըն, 203,000 ասքէրի պուլունուպ, 1891 սէնէսինին 16,500 նէֆէրէ պալիղ օլան գուրա էֆրատը՝ պու միգտարա տախիլ տէյիլ տիր։

ԱՐՆԱՎՈՒՏԼԸՂ ՎԷ ՊԱՊԸ ԱԼԻ

Արնավուտ հիւքիւմէթը մուվագգաթասը րէիսի Իսմաիլ Քէմալ պէյ՝ Պապը Ալիյէ կէօնտէրտիկի պիր թէլէկրաֆնամէտէ, Արնավուտ իսթիգլալընըն իլանընը պիլտիրմիշ, վէ պու պապտէ Պապը Ալինին մուավէնէթինի րէճա էյլէմիշ տիր։

Պէրաթ մէպուսը սապըգը, պու թէլէկրաֆընտա, Արնավուտլարըն, տէվլէթը Օսմանիէյէ վէ Խալիֆէյէ մէրպութիյէթլէրինի, վէ պունըն, Օսմանլըլըգ վազիֆէլէրիյլէ գապիլը թէվֆիգ օլմայան հարաքէթատան քէնտիլէրինի սախըմա մէն իթմիշ օլտուղունը իյզահ իթմիշ, վէ պու թէլէկրաֆտա իմզալըլարըն չէօյլէ տէնիլմիշ տիր. «Մէմլէքէթլէրինին պէօյիւք գըսմը տուշմէնլէր թարաֆընտան իշղալ օլունմուշ օլտուղը պիր զէմանտա, մահզա Արնավուտլարըն, մէնաֆիի միլլիյէսինի մուհաֆազա իչին իլանը իսթիգլալ վուգու պուլուեօր. պու եիւզտէն տէվլէթը Օսմանիէնին մէնաֆիինէ տէ գարար կէլմէճէք տիր։»

« Թանզիմաթ»տա օգունմուշ տըր. «Տիւն (չարշէնպի) կէճէսի, Արնավուտլըգ մուխթարիյէթի հագգընտա հիւքիւմէթճէ թանզիմ իտիլմէքտէ օլան լայիհայը գանունիէ, մէճլիսի վիւքէլատա մազհարը թասվիպ օլարագ, իրատէի սէնիէսի իսթիհսալ իտիլմէք իւզրէ արզը աթպաքէ իտիլմիշ տիր։

«Պու խուսուստա սատըր օլաճագ ֆէրմանը Հիւմայունըն իքի կիւնէ գատար նէշր ու իլան իտիլէճէկի րիվայէթ իտիլմէքտէ տիր։»

ՀԱՐՊ ՎԷ ՄԷՇՐՈՒԹԻՅԷԹ

Տէրսիմ մէպուսը սապըգ Լութֆի Ֆիքրի պէյ, չարշէնպի կիւնիւնտէն պէրու տէվամ իտէն պաշլատըղը «Թանզիմաթ» ղազէթասընտա, Մէշրութիյէթ հագգընտա պազը մուխաթարալար կէօրմէքտէ տիր։ Միւմաիլէյհ, իլք նիւսխասընտա, պալէատէքի նէրէտէն իլէ եազտըղը պիր մէգալէտէ տէեօր քի, «Հարպըն նէթիճէսի, Ալլահ վէրսէտէ եալընըզ ազ չօգ արազի զայի իթմէքտէն իպարէթ գալսա... Կէրչի պու պէօյիւք պիր ֆէլաքէթ տիր, ֆագաթ իչպու հարպըն չայեանը թէէսսիւֆ նէթիճէսինտէ հուսուլինտէն գօրգտուղում տիկէր պիր մուսիպէթ, օ գատար պէօյիւք վէ միւհիմմիլ օլան նէթիճէլէրի, Օսմանլըլըգ, հաթթա Թիւրքլիւք իչին օ գատար միւտհիշ տիր քի, օնուն եանընտա պէն պունու հիչ սայըմ խարիեօրում. Էօթէքինէ նիսպէթլէ ճիհէթէն պու հիչ տիր. չիւնքի պու տէվլէթ, Բումէլի եիւզիւնտէն չըգմըշ գատար ճէվր ու ճէֆատան, ֆէլաքէթ վէ մուսիպէթտէն պաշգա պիր չէյ կէօրմէտի։

«Բումէլի, իքի ասըրտան պէրի Անատօլունըն մէզարը օլմուշ տըր։ Մուհարէպէնին սօնունտա, հուտուտումըզ՝ Բումէլիտէն նէրէտէ գալըրսա գալսըն, նէրէսի պիզէ պըրագըլաճագ իսէ, — էկէր սաամ օլուրսագ — ասքէրի վէ սիեասի նօգթայի նազարլարընտան, չիմտիքի հալիմիզտէն պին քէրրէ տահա միւքէմմէլ պիր տէվլէթ թէշքիլինէ պօլ պօլ քիֆայէթ տիր։ Ֆագաթ օ գօրգտուղում, Էօթէքի միւտհիշ մուսիպէթ, օ հուսուլ պուլուրսա, իչթէ օ վագըթ պու մէմլէքէթին իսթիգպալինտէն արթըգ հիչ պիր չէյ պէքլէնէմէզ օլուր, վէ արատան պիր չօգ զէման կէչմէզ, էլիմիզտէ գալաճագ տա մահվ օլուպ կիտէր։ Պու մուսիպէթ՝ հարպը հազըրըն նէթիճէսինտէ Մէշրութիյէթիմիզին թէհլիքէյէ ուղրամասը տըր։

«Կէրչի Քեամիլ բաշա կիպի պիր զաթ րէիսը իտարէտէ պուլունուեօր, պու պապտէ էմնիյէթ մէրթէպէ խէվֆ վէ թէրէտտիւտէ մահալլ օլամազ. անճագ օրթալըգտա մէսքէն պիր ճէրէեան հիսս իտիեօրում քի, պէն պունը հիչ պէյէնմէեօրում, վէ պունուն, իլէրուտէ մազարրաթ պէօյիւմէսինտէն գօրգուեօրում։ Պիր թագըմ ֆէնա ֆիքիրլի քիմսէլէր, թամ մանէտալը րէաքսիօնէրլէր. հարպը հազըրտան տօլայը Մէշրութիյէթի մուախէզէ իթմէք գատար ճիւրէթ կէօսթէրիեօրլար։ Մէշրութիյէթ օլմասա իտի, սուլթան Համիտ տէվրի իթսէ իտի, պու հարպ վէ օնուն նէթիճէսի օլան չու ֆէլաքէթ օլմայաճագ իմիշ։ Էվվէլէ, պու սէօզ զըրմէն տօղրու տըր. սուլթան Համիտ հիւքիւմրան օլսա իտի, մուհարէպէ օլմազ իտի. ֆագաթ օ տա մուհագգագ տըր քի, Բումէլի չու սաաթտա չիմտիքինտէն տահա ֆազլա էլիմիզտէն կիթմիշ օլուրտը։»

Լութֆի Ֆիքրի պէյ, մէգալէսինէ չու սէօզլէր իլէ խաթիմէ վէրիեօր. «Պու գատար մայմուն իչթահլը օլմաեալըմ։ «Թան»ըն հարպ մուխպիրի Մ. Բօտըն, կէչէն կիւն պիզիմ հագգըմըզտա չայեանը տիգգաթ պիր սէօզիւ վար տըր. «Թիւրքլէր, չօճուգ կիպի տիրլէր. րէք չապուգ նէշվէ վէ ղուրուրլա մէսթ օլապիլտիքլէրի կիպի, րէք չապուգ տա մէեուս օլուեօրլար» տէեօրտը։ Հէր խուսուստա էֆալ վէ մուամէլաթըմըզլա կէօսթէրէլիմ քի, հագգըմըզտաքի չու թարզը թագտիր վէ թէլագգը թէմամէն եանլըշ տըր։ Պիզէ նէ գատար նաիքեանի օլմագ թէէսսիւրինի հասըլ իթտի իսէ, զէվալը Մէշրութիյէթիմիզի տահա պէշ իքէտէ պատրըմագ իթիպարըյլա օնըն իւզէրինէ տահա նաքեանի պիր թէէսիր հասըլ իթմիշ օլմասըն լազըմ կէլէն հարպը հազըրըն թէէսիրինէ էրքէքճէ մուգավէմէթ իտէլիմ։ Մուհարէպէնին պունտան սէֆալէթ վէ թախրիպաթը աղ կէլմիշ կիպի, պիր տէ անտէն միւթէէսսիրէն քէնտի քէնտիմիզէ պաշգա ֆէլաքէթլէր հազըրլամաեալըմ. չու պաք չօճուգա եանի Մէշրութիյէթիմիզէ արզը ինթիրամ իտէլիմ։ Պիզի իլէրուտէ մուսիպէթ վէ ֆէլաքէթլէրտէն եալընըզ օ գուրթարապիլիր։ Սապր վէ թէէմմիւլ իլէ օ մէսուտ կիւնլէրի պէքլէյէլիմ. պունըն խարիճինտէ էյլիք նամընա պիր չէյ եօգ տըր, օլամազ։ Անճագ, էվվէլթ անճագ պէօյիւք մըզգեատա պիր մէզար վար տըր քի, Օսմանլըլըղը, պիւթիւն Անատօլըյա, պիւթիւն ատալարըյլա, Ալըպիսթանըյլա, Աֆրիգասըյլա իսթիլա իթմէյէ քեաֆի կէլէպիլիր։»

ՎԱԶԻՅԷԹԸ ՍԻԵԱՍԻՅԷ

Չարշէնպի կիւնքի Նիւսխէմիզտէ, միւթարէքէնին, պիր թարաֆտան Օսմանլը մուրախխասլարը վէ տիկէր թարաֆտան հիւքիւմէթը մէթպուալարընտան պաշգա Սըրպիսթան վէ Գարատաղ հիւքիւմէթլէրինէ վէքեալէթ իտէն Պուլկարիսթան մուրախխասլարը պէյնինտէ ագտ իտիլտիկինի, վէ եալընըզ, միւզաքէրաթ իչին Պաղչէքէօյինտէ պուլունան Եունան մուրախխասլարընըն, հիւքիւմէթը մէթպուալարընտան օլ պապտէ թալիմաթը գաթիյէ ալմատըգլարընտան նաշի, միւթարէքէնին իմզալանմասընա իշթիրաք իթմէտիքլէրինի, իլք կէճէսի Օսմանլը ամանընըն թէպլիղ իթմիշ օլտուղը նիմ րէսմի մալիւմաթա պինաէն եազմըշ իտիք։

Բէնչշէնպի կիւնիւ Թիւրքճէ ղազէթալարտա պու հավատիսէ տաիր հիւքիւմէթ թարաֆընտան աթիտէքի թէպլիղ րէսմի աէրճ իտիլմիշ տիր.

«Մուհարիպ հիւքիւմէթլէրին գուվվայը ասքէրիէսի, էլեէվմ պուլունտուգլարը մէվգիլէրտէ գալմագ վէ միւզաքէրաթը սուլհիէյէ եագընտա պաշլանըլմագ իւզրէ, Պուլկարիսթան, Սըրպիսթան վէ Գարատաղ հիւքիւմէթլէրիյլէ միւթարէքէ ագտ խըլընմըշ տըր։

«Եալընըզ Եունան հիւքիւմէթիյլէ հալը հարպ պէր տէվամ տըր։»

⁂ Եունանըն այրը սուրէթտէ հարէքէթի էպէյիճէ ղարիպ կէօրիւնիւեօր. չիւնքի տէօրթ տէվլէթին իթթիֆագըյլա պաշլանմըշ օլան պիր մուհարէպէտէ, հարպ, միւթարէքէ վէ միւսալէհանըն՝ հէփ իթթիֆագլա օլմասը լազըմ կէլիրքէն, միւթարէքէյէ եալընըզ Պուլկար, Սըրպ վէ Գարատաղ հիւքիւմէթլէրինին մուվաֆագաթը վէ Եունանըն խարիճտէ գալմասը, խուսուսա Եունանըն միւթարէքէյէ իշթիրաք իթմէք իչին, գապուլ օլունամաեաճագը պիլէրէք, պիր թագըմ չարթլար, մէսէլա Եանեանըն, Մէթսովինին վէ Սագըզըն թախլիյէսինի թէքլիֆ իթմէսի, խայլի մանիտար սայտ օլունուեօր։ Պինաէն ալէյհ Եունանիսթանըն՝ տիկէրլէրինտէն այրըլմասը սէպէպլէրի՝ միւթթէֆիգլէրիյլէ միւթարէքէ վէ սոյն չարթլարընա ուեուշմամասընտա՞ն մը իլէրի կէլմիշ տիր, եօգսա միւթթէֆիգլէրինին րէյ վէ րիզասըյլա՞ մը վուգու պուլմուշ տըր, պուրալարը հէնուզ անլաշըլամամըշ տըր.

Մալիւմ տիւր քի, Եունան իլէ ագտը միւթարէքէ խուսուսինտա թագտիրէն, Ատալար աէնիղինտէ մուամէլաթը պահրիէ սէրպէսթ իճրա օլունաճագ, ասքէր, էրզագ վէ մուհիմմաթ նագլի սէրպէսթ պիր սու-

բէթմէ թէէմին խոյլէճէկլինէն, ինթիմալ քի միւթթէֆիդ աէվլէթլէր՝ Սթամպօլ վէ սէվահիլը Օսմանիէնին Ագտէնիզ վասըթասըյլա թէէմին գըլընաճագ ինթիխաճաթընը Նազարը տիգգաթա ալարագ, օ թարաֆտան սէյրը սէֆէրի, սուլհ միւզաքէրաթընտա հլլէրինտէ պիր բէհին մագամընտա թութմագ իչին, Եունանը միւթարէքէյէ գարըշտըրմամըշլար տըր։

Պունունլա պէրապէր պիւթիւն պու միւլահազալար՝ չիմտիլիք պիր միւթալէատան իպարէթ օլուպ, սուլհ միւզաքէրաթը պաշլանարագ, էսասի մատտէլէր գարարլաշտըրըլըրգըրընտա, Եունանըն տախի իշթիրաքը մէմուլ տըր։

⁂ Աթինատան գէկտ. 4 թարիխլիէ ալընան պիր թէլէկրաֆտա, Եունան հիւքիւմէթինին, միւթարէքէ մէսէլէսինտէ, Պուլկարիսթան, Սըրպիսթան վէ Գարատաղ իլէ միւթթէֆիգէն հարէքէթ իթտիկի բէամէն թէէմին խուլաքի իշար գըլընմըշ տըր։

⁂ Միւթարէքէ բրօթօգօլունըն իմզալանմասը ազրպինտէ, Նազըմ բաշա Թարաֆընտան գօմանտանլարա՝ միւթարէքէնին ագտ օլունտըղը վէ մուխասէմաթըն թաթիլ խոյլմէսի պիլտիրիլմիշ տիր։

⁂ Իւչ տէվլէթ իլէ միւթարէքէնին ագտը վէ միւզաքէրաթը սուլհիէյէ պաշլանմագ իւզրէ պուլունուլտուղը, վէ Եունանիսթան իլէ հալը հարպըն պէրտէվամ օլտուղը՝ մագամը Սատարէթտէն Մըսըր Փէվգէլատէ գօմիսէրլիկինէ եէմէն գօմանտանլըղընա վէ Մէքքէ էմարէթինէ վէ Տախիլիէ Նէզարէթի Թարաֆընտան վիլայէթլէրէ վէ միւսթագիլ միւթէսարրըֆլըգլարա վէ Խարիճիէ Նէզարէթի Թարաֆընտան տախի չէհրիմիզտէ մուգիմ մուազզամ տէվլէթլէր սէֆիրլէրիյէ մէմալիքը էճնէպիէտէ պուլունան ումում Օսմանլը սէֆիրլէրինէ պա թէլէկրաֆ իշար իտիլմիշ տիր։

⁂ Բէնչշէնպիհ կիւնիւնտէն իթիպարէն, միւթարէքէ բրօթօգօլունտա, միւնտէրիճ Փէննի չարթլար տաիրէսինտէ Էտիրնէ վէ Շգօտրա գալէլէրինէ էրզագ կէօնտէրիլմէյէ պաշլանմըշ տըր։

⁂ Զիրաաթ վէ Թիճարէթ Նազըրը Րէշիտ բաշա իլէ միրալայ Ալի Րիզա պէյ, չարշէնպիհ աղշամը սաաթ 4 րասթէլէրինտէ, Պաղչէ քէօյիւնտէն Սթամպօլա մուվասըլէթ խուէրէք, տօղրուճա Պապը Ալիյէ կիթմիշլէր վէ իմզա խոյլէն միւթարէքէնամէյի սատրազամ բաշաեա թէվտի իյլէմիշլէր տիր։

⁂ Չարշէնպիհ կիւնիւ Լօյլէտէն սօնրա, սաաթ 2տէ, Մէճլիսի վիւքէլա, սատրազամ բաշանըն թահթը րիեասէթինտէ ինճիմա խուէրէք, կէճ վագթա գատար իճրաի միւզաքէրէ խոյլմիշ տիր։ Մէճլիստէ, սուլհ չարթլարընըն էսասաթը վէ մուրախխասլարա վէրիլէճէք թալիմաթ արիզ ու ամիգ միւզաքէրէ վէ թէտգիգ խոյլուիշ վէ մուհիմմ գարարլար վէրիլմիշ տիր։

Եունան հիւքիւմէթինին միւթարէքէյէ վագը իմզա իթմէմէսի քէյֆիյէթի տախի մէճլիստէ մէվզուի պահս օլմըշ տըր։

⁂ Օսմանլը աժանսը Թարաֆընտան թէպլիղ խոյլմըշ տիր. «Պագը ինթիխապաթա նէզարէն, սուլհ միւզաքէրաթը, հիւքիւմէթը Սէնիէ իլէ միւթարէքէնամէյի իմզա խոյէն աէվլէթլէր պէյնինտէ Լօնտրատա ճէրէեան խուէճէք, վէ միւզաքէրաթա 10 կիւնէ գատար պաշլանաճագ տըր։

«Միւզաքէրէյէ մէմուր օլաճագ մուրախխասլար հէնուզ Թային խոյլմէմիշ տիր։

«Ալտըղըմըզ խապէրլէրէ կէօրէ, Եունան հիւքիւմէթի, միւթարէքէյի գապուլ իչին, Եանիանըն Թէսլիմի չարթընը պէեան խոյլէմիշ տիր։»

ՄԻՒՍԱԼԷՀԱ ՇԱՐԹԼԱՐԸ

«Թան» գազէթասընտա, քէնտի մուխպիրի մախսուսը Թարաֆընտան Սթամպօլտան գէկտ. 1 թարիխլիէ նաղլըան պիր մէքթուպտա պէր վէճհը աթի օգունմըշ տըր.

«Մէճլիսի վիւքէլա, Պաղչէքէօյիւնտէ գարարլաշտըրըլան միւթարէքէ լաիհասընը պու կիւն թէտգիգ վէ Թաստիգ իթմիշ տիր։ Եալընըզ Եունան հիւքիւմէթինին Թաստիգի գալմըշ տըր քի, զանն օլունտըղընա կէօրէ, օ տա կէճիքմէեէճէք տիր։

«Օսմանլը նիմ րէսմի մէնպաընտան ալընան մալիւմաթա պինաէն, լաիհանըն պաշլըճա միւնտէրիճաթը պէր վէճհը աթի օլտըղընը, գայտը ինթիխաթէ պիլտիրիրիմ.

«Եունանիսթան՝ Էբիրի ալըյօր։

«Սըրպիա՝ Էսկի Սըրպիսթանը վէ Նէնի Բազարը ալըյօր։

«Պուլկարիսթան՝ Թրակիայը ալըյօր։ Պունըն խաթթը հուտուտը՝ Գարատէնիզտէ Միտիաեա, վէ Ասալար տէնիզինտէ Տէտէ-աղաճա նախտա Թավլունէա գատար կիտիեօր, վէ Էտիրնէ չէհրի Սթամպօլա վէ Չանագ-գալէյէ րապթ օլունմագ իւզրէ, հուտուտ չէհրի մէզքիւրտէն օ սուրէթլէ կէչիեօր։

«Մաքէտօնիաեա, Սէլանիք, մագարրը հիւքիւմէթ օլմագ իւզրէ մուխթարիյէթ վէրիլիեօր, վէ Արնաւուտլուգ տախի Գարատաղա թէրք օլընան գըսըմընտան մաատա, մուխթարիյէթէ մալիք օլուեօր, վէ պու իքի մուխթար վիլայէթլէր՝ Պալգան տէվլէթլէրինին Թահթը հիւքիւմրանիյէթինէ վազ խոյլիեօր։

«Սօն չարթ, Թիւրքիանըն, Պալգան հէյէթը իթթիհատիյէսինէ տախիլ օլմասընտան իպարէթ պուլունուեօր։»

«Թան»ըն մուխպիրինին տէրմիեան իթտիկի պու չարթլար տա՝ չիմտիլիք զանն նիեաթտան իպարէթ տիր։

ՍԸՐ ԷՏ. ԿՐԷՅԻՆ ԹԷՔԼԻՖԻ

Վիէննա, 4 գէկտ.— Աղշամքի գազէթալարըն պէեանընա կէօրէ, աէվլէթլէրին միւզաքէրաթընը սաաէյէշտիրմէք վէ մէրքէզլէթմէք իւզրէ, սէֆէրատան միւրէքքէպ պիր ինճիմա վուգուինէ տաիր Ինկիլթէրրա հիւքիւմէթի Թարաֆընտան Վիէննա գապինէսինէ պիր թէքլիֆ վուգու պուլմըշ տըր։

Ավուսթրիա-Մաճարըն՝ մէնաֆիինէ աալ պագըլը օլմաեան, վէ միւթթէֆիգ աէվլէթլէրին գապինէլէրիյէ պիլ իթթիֆագ, սուրէթը խոսրխահանէտէ թէտգիգ իտիլէճէք պուլընան մէզքիւր թէքլիֆին, Վիէննա գապինէսի Թարաֆընտան հիւսնի գապուլ օլընտըղընը, քեաֆֆէյի գազէթալար միւթթէֆիգէն պէեան խոյլօրլար։

«Լօնտրա, 4 գէկտ.—Մէճլիսի մէպուսանտա պաշ վէքիլ Մ. Ասքիթ, իրատ օլընան պիր սիւալէ ճէվապէն, սէֆէրանըն գօնֆէրանսընտա միւթէալլիգ թէքլիֆի հագգընտա չիմտիլիք գաթի պէեանաթտա պուլունմագ արզուսընտա օլմատըղընը սէօյլէմիշ տիր։»

⁂ Իշպու գօնֆէրանս թէքլիֆի հէր թարաֆճա գապուլ խոյլմըշ տիր։ Գօնֆէրանսըն մահալլի իճթիմաը Լօնտրա օլաճաղը միւհթէմէլ տիր։

ԳԱՐԱՏԱՂ

Չէթինէ, 4 գէկտ. - Բազար իրթէսի կիւնիւ Շգօտրա էօնիւնտէ վուգու պուլան մուհարէպէ, բէք աէհչէթլի օլմըշ տըր։ Չէթթա լըվասընըն միւտաֆիլէրի սայէսինտէ Գարատաղլըլար խաթթը րիւճաթլարընը թէէմինէ մուվաֆագ օլմըշլար տըր։

Գրալ Նիգօլա տախի, իչպու մուհարէպէ խաթթը իւզէրինտէ պուլունմըշ տըր։ Միւչարիլէյհ, օ աղշամը Չէթինէյէ ավտէթլէ, պիւթիւն սէրայ խալգը չիմտի օրատա թօբլանմըշ տըր։

Գարատաղլըլարըն թէլէֆաթը, քէնտիլէրինին իչարընտան գիւտտէ օլմըշ օլմագ կէրէք տիր։ Գրալ, աուքէրի՝ չէվգինի արթըրմագ իչին, աղչէ վէ միտալիալար թէվզի իթմիշ տիր։

ԵԱՆԻԱ

Եունանլըլարըն պաշլըճա գուվվէյը աուքէրիէսի՝ Եանիանըն թէսլիմի իչին ճէմ իտիլմիշ տիր։ Տիւն ճիտտի պիր հիւճում պէքլէնմէքտէ պուլունմըշ, վէ գէկտ. 3 թարիխլիէ Աթինատան ալընան պիր թէլէկրաֆա կէօրէ, Եանիա գալէլէրինէ գարշը պօմպարտըման պաշլամըշ տըր։

ԱՆԱՏՕԼԸՏԱ ԻՍԼԱՀԱԹ

Պագը խապէրլէրէ կէօրէ, հիւքիւմէթը Սէնիէ, պու կիւնլէրտէ, Անատօլըտա իսլահաթը էսասիէ վէ ճիտտիէ իճրասը խուսուսընտա իշթիղալ իթմէքտէ տիր։ Իսլահաթը մէզքիւրէնին վէ պու պապտաքի նիզամաթ վէ գավանինին հիւսնի թաթպիգինի թէէմին իթմէք իչին, վէ Անատօլու հալքընը ինճիմաիյէ վէ իգթիսատիյէսինի թահքիմ վէ ինքիշաֆ իթտիրմէք իւզրէ պագը էճնէպի միւշավիր վէ մուավինլէրինին ճէլպինէ տաիր Մէճլիսի վիւքէլանըն սօն ինճիմալարընտա պիրինտէ գարար վէրիլմիշ տիր։ (Իգտամ)

ԱԶԳԱՅԻՆ
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

=×=

Բէնչշէնպիհ կիւնիւ ագտ օլունան Վարչական ժողովտա զապթը սապըգ օգունմուշ վէ Թաստիգ գըլընմըշ տըր։ Պատէհու մէճլիս, աթիտէքի մատտէլէրլէ իշթիղալ իթմիշ տիր.

1. Ֆուգարատա վէրիլէն իանաթը Տնտեսական ժողով վասըթասըյլա թէվզի իթմէք իւզրէ, Ս. Յակոբ Հոգաբարձութիւնը իլէ միւզաքէրէ իթմէք իչին, մէզքիւր հէյէթ, Վարչական ժողովա տավէթ օլունմըշ իսէ տէ, Հոգաբարձութիւն ատենապետի Անտոն էֆ. Ազնաւոր Թարաֆընտա ալընան պիր մէքթուպտա, հավանըն պօզուգ օլմասը հասէպիյլէ կէլէմէմէսինէ ճէյի ալէհան, փագաթ կէլէճէք ինճիմայէ կէլէճէյի վաատ խոյլմըշ տիր։

2. Վէնէտիկ Մխիթարեանլարընըն Սազըզ աղաճը մէքթէպի միւտիրիյէթինտէն Բաթրիգխանէ Դիւանընա նաղլըան պիր մէքթուպտա, մէզքիւր մէքթէպ նամընա կէթիրթիլմիշ օլան պիր միգտար քիթապլարըն, կէօմրիւքտէն ալէլ ուսուլ չըգարըլմասը րէճա խոյլմըշ իսէ տէ, մէքթուպըն աօղրուտան աօղրու Վարչական ժողովա եազըլմասը լազըմ կէլտիկինին միւտիրիյէթէ պիլտիրիլմէսի գարարկիր օլմուշ տըր։

3. Բում բաթրիկի Եօվակիմ էֆ.նին ճէնազէ ալայընտա մէմուրէն հազըր պուլունմըշ օլան մէճլիսին ատենապետի Յովհաննէս էֆ. Գարտաշեան իլէ ատենադպիրի Գրիգոր էֆ. Ոսկեան, պու խուսուստա պազը մալիւմաթ վէրմիշլէր տիր։ Իչպու մալիւմաթա կէօրէ, Բում բաթրիգխանէսինտէ միւմաիլէյհիմա հազըրլարընտա գանէթ հիւրմէթ կէօսթէրիլմիշ վէ քէնտիլէրինէ, աավէթլիլէր միյանընտա էն միւմթազ օլան մէվգի Թախսիս գըլընմըշ տըր։ Համթա Թահգըգաթը վագըասա նէզարէն, Գրիգոր էֆ. Ոսկեան՝ Բաթրիգխանէմիզ նամընա քէնտիլէրինին ճէնազէ ալայընտա հազըր պուլունմալարը մուգաբիլ օլարագ Դիւանապետ մարիֆէթիյէ Բում բաթրիգխանէսինէ էվվէլճէ Թէշէքքիւր պիլտիրիլմիշ օլտուղընտան, ճէնազէ Թէրթիպաթ գօմիսիօնը, պու խալէր իւզէրինէ պիր խայլի միւզաքէրէտէն սօնրա մինազիլ պիր բաթրիկին ճէրինէ հիւքիւմէթճէ մուսատտագ պիր հէյէթ Թարաֆընտան կէլմէքլէ օլտուղլարընը Նազարը տիգգաթա ալարագ, միւմաիլէյհիմայը էն զիատէ միւնասիպ օլան պիր մէվգիէ պուլունտուրմայը գարարլաշտըրըմ տըր։

4. Ատլիէ Նէզարէթինտէն կէօնտէրիլմիշ օլան իքի գըթա Թէզքէրէ օգունմըշ տըր։ Պիրինտէ՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մէքթէպինին 8 նէֆէր մուալլիմլէրինին նուֆուս Թէզքէրէսիյլէ էհլիյէթնամէլէրինին կէօնտէրիլմէսի պիլտիրիլմիշ, վէ տիկէրինտէ, Պէյօղլը ճիհէթի բէտրիֆ Թապուլարը Ալիչը տաքէր գօմիսիօնլարընտա ալա սըֆաթըյլա մէմուրիյէթի բուհանիյէ կէօնտէրիլմէսի իչար օլունմըշ, վէ պու պապտէ ճէվապ վէ մալիւմաթ իսթէնիլմիշ տիր։ Մէճլիս Թարաֆընտան չիֆահէն իճապ իտէն ճէվապ վէ մալիւմաթըն մէրճիի աիտինէ իթտասը գարարլաշտըրըլմըշ տըր։

5. Ս. Յովհան Ոսկեբերան քիլիսէսի Թաղ. Խորհուրդը Թարաֆընտան կէօնտէրիլէն պիր Թաքրիրաթտա, ճէնազէ ալայլարը խուսուսընտա միւթէրաքքիմ օլարագ, Բանկալթիտէ Վիէննա Մխիթարեանլարը քիլիսէսինէ մաթլուպ օլան 8000 գատար ղուրուշըն Թէսվիյէսի րէճա խոյլմըշ տիր։ Ազատամ Տնտեսական Խորհուրդ ատենապետի Գրիգոր էֆ. Հաճիպէյ, պու խուսուստա միւմաիլէյհիմ Մխիթարեանլարտան ալմըշ օլտուղը պաղը իզահաթ վէ մալիւմաթը մէճլիսէ պիլտիրմիշ, վէ քէյֆիյէթին պիր տէֆա տահա միւմաիլէյհիմլէ Թահգըգը Գրիգոր էֆ. Ոսկեանա իհալէ գըլընմըշ տըր։

6. Մխիթար Գրիգոր էֆ. Բէմպէճեանըն վէրմիշ օլտուղը հաֆթալըգ ճէտվէլ օգունմըշ տըր։

7. Լիսէ ժտէ մէքթէպէ տէվամ խոէն վէ իքմալը իւլումընտա տէկին ասքէրլիքտէն մուաֆ օլմասընը խիթիտա իյլէեէն Անտոն օղլը Պետրոս նամ կէնճ հագգընտա Թահգըգաթը լազըմէ իճրա խոյլմըշ օլմալէ, մէրճիինէ իչարը գարարկիր օլմըշ տըր։

8. Շիշլի սօգագը արսասը հագգընտա Բէօսէեան Անտոն էֆ.՝ արսանըն ճատտէյէ նազըր ճիհէթի մէսախէլինէ, իթթիսալինտէ պուլունան Հաճի Սարիմ օթէլի վէ պիրախանէսի սահիպի Թարաֆընտան գաբու ինշա իթտիրիլմէքտէ օլտուղընը պէեան իթտիկինտէն, Թահգըգը վէ իճապընըն իճրասը՝ Գրիգոր էֆ. Հաճիպի արա իհալէ խոյլմըշ տըր։

9. Ուսումնական Խորհուրդ ազալըղընա Տր. Գէորգ էֆ. Ֆընտանճեան իլէ Գէորգ էֆ. Գըլընկըրճեանըն Թայինլէրինի՝ մէզքիւր Խորհուրդ ատենապետի Գրիգոր էֆ. Ոսկեան Թէքլիֆ իթմիշ վէ մէճլիսճէ գապուլ օլունմըշ տըր։

10. Ճէլաճեան Տրդատ էֆ. իլէ Տիկին Բաղուլըն տավանընա միւթէալլիգ գարարնամէ Թանզիմ խոյլմըշ օլտուղընտան, պու տավանըն րուէյթինէ նազըր պուլունմըշ օլան Թարաֆընտան իմզա լանմըշ տըր։

11. Էմլաքը միլլիյէնին պագը Թէֆէրրուաթը հագգընտա Բաթրիգխանէ քեաթիպլէրինտէն Անտոն էֆ. Բիճեանտան մալիւմաթ ալընմասը Տնտեսական Խորհուրդ մէմուր խոյլմըշ տիր։

12. Ալլահվէրտի Յովհաննէս էֆ.նին միւթէվէֆֆա մախտումլարընըն իսթիտահաթը բուհու իչին Ս. Յակոբ մատուռընտա իճրա խոյլէն այինի բուհանիտէ Վարչական ժողով Թարաֆընտան հազըր պուլունան Անտոն էֆ. Բէօսէեան, քէնտիսի, Արամ պէյ Կէօչէեան վէ Պօղոս էֆ. Շէրպէթճեանըն իչպու վազիֆէյի իֆա իթտիքլէրինի, վէ մէզքիւր բէսմը այինին միւքէմմէլէն իճրա խոյլունտուղունու պէեան խոյլէմիշ տիր։

Մէճլիս, տիկէր պագը մատտէլէրին միւզաքէրէսիյլէ մէշղուլ օլարագ, սաաթ 8 րասթէլէրինտէ տաղըլմըշ տըր։

⁂ Բուսիալը միլլէթտաշլարըմըզտան Պ. Մոլէս Ագամեանց իչին Մանուկ էֆ. Մարիկեան Թարաֆընտան Թօբլանան իանէնին պագիյէսի օլան 62 ղչ. մէրզուտա թէսլիմ խոյլմըշ, վէ մէմլէքէթիմիզին պուհրանը հասէպիյլէ մաէթթէսսիֆ պունտան զիատէ պիր չէյ եափըլամատըղը պիլտիրիլմիշ տիր։

⁂ Մէզքիւր իանէյէ իշթիրաք խոէն Ներսէս էֆ. Նորատունկեանըն իսմի, էվվէլքի նէշրիյաթըմըզտէ, սէհվէն զիքր խոյլմէմիշ տիր։ Միւմաիլէյհ 20 ղչ. իանէ վէրմիշ տիր։

Տիար Անտոն Գաֆաֆեան, Տէր և Տիկին Յակոբ Գաֆաֆեան, Տէր և Տիկին Պօղոս Էնքսէրճի, ինչպէս և Զիլֆըշեան, Էնքսէրճի, Արտոգեան և Շաչէնց ընտանիքները ցաւ ի սիրտ՝ կը ծանուցանեն մահը

ԱԲԻԿ ԷՖ. ԳԱՖԱՖԵԱՆԻ

ի 17/30 Նոյեմբեր 1912, եւ թաղուած նոյն օրը Շիշլիի գերեզմանատանը իրենց յատուկ դամբարանին մէջ։

Հոգեհանգստեան Պաշտօնը պիտի կատարուի յառաջիկայ Կիրակի, 25/8 Դեկտ. առաւօտեան ժամը 10.30ին (ը. ա.), Բերա Թագսիմ, Ս. Յովհան Ոսկեբերան եկեղեցիին մէջ։

Ազգականք եւ բարեկամք կը խնդրուին ներկայ գտնուիլ սոյն տխուր արարողութեան։

Բերա, 23/6 Դեկտեմբեր 1912

⁂ Մասնաւոր չընդունողները կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

ՄԻՒԹԷՖԷՐՐԻԳ ՄԱԼԻՄԱԹ

Հարպիէ Նազըրը Նազըմ բաշա իլէ էրքեանը հարպը, Շէվքէթ Թուրկուտ բաշա, բէնչշէնպիհ կիւնիւ օրտուկեահտան ավտէթ իթմիշլէր տիր։ Նազըմ բաշա տօղրուճա Պապը Ալիյէ ազիմէթլէ, օ էսնատէ իճթիմա իթմիշ օլան Մէճլիսի վիւքէլաեա տախիլ օլմուշ տըր։ Շէվքէթ Թուրկուտ բաշա՝ սատրազամ բաշա իլէ միւլագաթ իթմիշ տիր։

Էտիրնէ իլէ Չաթալճա արասընտա եէնիտէն թէլէկրաֆ թէլլէրի թէմտիտ, վէ պու խաթթ իւզէրինտէ չըմէնտիֆէր իշլէմէյէ պաշլամըշ տըր։

Տէրտէսաթ խոյլէն Իթթիհատլըլարտան Պետրոս էֆ. Հալաճեան, տախիլիէ Նազըրը սապըգ Ճէլալ պէյ վէ տիկէր պագըլարը սէրպէսթ պըրագըլմըշլար տըր։

Բօլիս միւտիրիյէթինէ՝ Գօսօվա վալիսի Մազհար պէյ Թային գըլընմըշ տըր։

Տիւն Նազըմ բաշա, հուզուրը Շահանէյէ գապուլ պույրուլմըշ վէ մազհարը իլթիֆաթը Շէհրիեարի օլմըշ տըր։ Նազըմ բաշաեա վէ տիկէր պազը պէօյիւք զապիթանա Թարաֆը Բատիշահիտէն Ղազիլիք ունվանը վէրիլէճէք տիր։ Բաշըի միւշարիլէյհ, տիւն վէլիահտ հազրէթլէրի Թարաֆընտան տախի գապուլ պույրուլմըշ տըր։

Բրէնս Սապահէտտին պէյ՝ կէչէն կիւն Պապը Ալիտէ սատրազամ բաշա իլէ, Մէճլիսի մէպուսանըն պիր ան էվվէլ քիւշատը խուսուսընտա միւլագաթ իթմիշ, վէ սատրը միւշարիլէյհ՝ բէսմը քիւշատըն կէլէճէք մարտտա իճրա խոյլէնէճէքինի պէեան խոյլէմիշ տիր։

Սուլհ միւզաքէրաթը իչին Օսմանլը մուրախխասլարընտան պիրի, խարիճիէ նազըրը Գապրիէլ էֆ. Նորատունկեան օլաճաղընը «Մօնիթէօր» եազըեօր։

Սահիպը իմթիազ վէ միւտիրի մէսուլ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՕԼԱՅԵԱՆ